№ 270 ՇԱԲԱԹ, 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.

Տպարանի տէլէֆօն № 228.

№ 270 ՇԱԲԱԹ, 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1910** ԹԻԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(38-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ռ., 10 ամսվանը՝ 9 ռ., 9 ամսվանը՝ 8 ռ., 8 ամսվանը՝ 7 ռ., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ռ., 5 ամսվանը՝ 5 ռ., 4 ամսվանը՝ 4 ռ., 3 ամսվանը՝ 3 ռ., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միւնոյն ժամանակ 40 կ. նամակագրոշմ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութիւնը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։ Հին բաժանորդներից խնդրվում է կոյցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հայկանոյշ Գրիգորեան և Ռոստոմ Աւագեան Մարտիրոսեանցներն ու իրանց սրդիք՝ Լևոնը և Ռուբէնը յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին, որ շաբաթ, դեկտեմբերի 5-ին, առաջինների անմոռանալի ու թանգագին դստեր, իսկ վերջինների թանգագին ու սիրելի քրոջ՝ I իգական գիմնազիայի VII դասատան աշակերտուհի՝ վաղաթառամ

ՄԱՐԳԱՐԻՏԱՅԻ

մահվան քառասնօրեակի օրը Վանքի մայր եկեղեցում կը կատարվի ՊԱՏԱՐԱԳ և ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ։ Պատարագը կը սկսվի 10½ ժամին առաւօտեան, իսկ հոգեհանգիստը՝ 12 ժամին։
(ու. շ.) 1300. 2—2

ՄԻՆԱՍ ՍՕԼՕՄՕՆՕՎԻՉ ՍՈՒԼԽԱՆԵԱՆՑԸ յայտնում է ազգականներին և ծանօթներին, որ կիրակի, դեկտեմբերի 6-ին, հանգուցեալ

Եգօր Գերասիմովիչ ԶՈՀՐԱԲԵԱՆԻ

մահվան տարեդարձի առիթով, Վանքի մայր եկեղեցում տեղի կունենայ ՊԱՏԱՐԱԳ և ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ։

Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան ժամը 10½-ին, իսկ հոգեհանգիստը՝ ժ. 12-ին։
(շ. կ.) 1307. 2—1

Առաջիկայ 1910 թ. յունվարից

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼՈՒ Է

ԱՄՍԱԳԻՐ **„ԱՐՕՐ“** ԱՄՍԱԳԻՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Ամսագիրը լինելու է անկուսակցական, բայց անպայման առաջադիմական ուղղութեամբ և իր էջերը լայն բացելու է բոլոր այն ձեռնհաս անձանց առաջ, որոնց սրտին մօտ է ընդհանրապէս գեղարուեստական գրականութեան և գիտութեան զարգացումը և մասնաւորապէս հայ գրականութեան և բանասիրութեան զարգացումը ու գիտութիւնների ժողովրդականացումը հայ ժողովրդի մէջ։

Այդ նպատակով ամսագրին մասնակցելու հրաւիրվելու են բոլոր հայ գրական ոյժերը, առանց խտրութեան և քաղաքական ու սոցիալական հայեացքների տարբերութեան, ինչպէս և այն օտարազգի գրողները և գիտնականները, որոնք հետաքրքրվում և պարապում են հայկական բանասիրութեամբ և գրականութեամբ։

«ԱՐՕՐԸ» հրատարակվելու է հետեւեալ ծրագրով.

I. Բելլետրիստիկա — վէպեր, վէպիկներ, պատմուածքներ — ինքնուրոյն և թարգմանական։

II. Հիմնական յօդուածներ քաղաքական, քաղաքատնտեսական, գրականական և գիտական հարցերի մասին։

III. Գրականական ընդհանուր տեսութիւններ։

IV. Գիտական տեսութիւն։

V. Հայկական, ռուսական և օտարազգի մատենագրութիւն, գրախօսութիւն և քննադատութիւն։

VI. Արևելագիտութիւն (կովկասագիտութիւն, հայագիտութիւն, վրացագիտութիւն)։

VII. Թատրոն և երաժշտութիւն։

«Արօրը» բաղկացած է լինելու 8—10 տպագրական թերթից (նաբօրից)։

«Արօրի» բաժանորդագինն է տարեկան 6 ռուբլի, իսկ «Մշակ» լրագրի ՏԱՐԵԿԱՆ բաժանորդների համար՝ Թիֆլիսում—3 ռուբ., Թիֆլիսից դուրս 4 ռուբ.։ Արտասահման՝ 20 ֆր., իսկ «Մշակի» տարեկան բաժանորդների համար՝ 13 ֆրանկ։

Ծանօթ.—«Մշակի» այն բաժանորդները (Ռուսաստանում), որոնք «Մշակի» տարեկան բաժանորդագին 10 ր. հետ կուղարկեն և 4 ռուբլի, ուրեմն միասին 14 ռուբլի (միայն Թիֆլիսում 13 ռուբ.), կը ստանան և «Արօր» ամսագիրը։

«Արօրը» ունենալու է առանձին խմբագրական կազմ, անկախ և ուրոյն «Մշակի» խմբագրութիւնից, որի մասին, ինչպէս և աշխատակիցների մասին, կը յայտարարվի առանձին։

«Արօրի» գրասենեակը ժամանակաւորապէս գտնվում է «Մշակի» խմբագրութեան մէջ, ուստի բոլոր դիմումները թէ բաժանորդագրութեամբ և թէ այլ գոյներով պէտք է ուղղվեն այս հասցէով.

Тифлисъ, въ контору газ. „Мшакъ“. Для передачи редакціи „АРОРЪ“.
Tiflis, Rédaction du journal „Mschak“, pour „Aror“.

Թիֆլիս, գրասենեակ «Մշակի», յանձնել «ԱՐՕՐԻՆ»։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

(շ. շ.) (առ.) 1288. 0—2

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 6-ԻՆ 1909 Թ.

ԿԸ ԲԱՑՎԻ

«ԻԺԱՆԷ» ԸՆԿ. ԶՄԵՐԱՅԻՆ ԱՅԳԻՆ

Դվօրցօվայա փողոցի վրա, տուն Վրաց Ազնուականների

ՇԱՇ.—2 տեսակ կերակուր, մի բաժակ գինի կամ գարեջուր—60 կ.։ 3 տեսակ կերակուր, մի բաժակ գինի կամ գարեջուր—80 կ.։ 4 տեսակ կերակուր, ½ շիշ գինի № 1 կամ 1 շիշ տեղական գարեջուր—1 ռուբ.։

Այլին ունի շքեղ կահաւորված առանձնասենեակներ ընտանիքների համար և բիլիարդներ։

Իտալական լարաւուագ երաժշտախումբ պ. Դեմիրայի ղեկավարութեամբ կը նուագէ ցեր. ժամը 1-ից մինչև 4-ը և երեկ. ժամը 9-ից մինչև գիշ. ժամը 2-ը։

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ՄԵԾ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ

ճաշի, ընթրիքի, հարսանիքի և այլն։

Խոհանոցը գտնվում է յայտնի խոհարար պ. Օսմանի հսկողութեան տակ։
(շ. կ.) (առ.) 1312. 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

հրաւիրում է ցանկացողներին կապալով վերցնելու քաղաքի մի քանի մասերը սովորական էկսօսինային լապտերներով լուսաւորելու գործը։ Լապտերների քանակն է ներկայումս 3000 հատ։ Աճուրդը տեղի կունենայ Քաղաքային Վարչութեան շէնութեան մէջ՝ շաբաթ, դեկտեմբերի 16-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին։

Ներկայ կապալի վերաբերմամբ կազմված կօնդիցիան կարելի է տեսնել Վարչութեան I բաժանմունքի գրասենեակում ամէն օր՝ առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 3-ը։
(շ. ե. ու.) (առ.) 1310. 3—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Այսօր, շաբաթ, դեկտեմբերի 5-ին տեղի կունենայ

Ընտանեկան երեկոյ

Երեկոյթին կը նուագեն սազանդարներ։
Ա.Զ.Դ.—Հետևեալ «Ընտանեկան երեկոյթը» կիրակի, դեկտեմբերի 6-ին։
առ. 1308. 1—1

Հայտնում է

ՇԱՀՐԻԱՐԻ

Տասներեքու պատմուածք

320 էջ.

Հրատարակը դուրս է եկել

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՕՊ.

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և «Մշակի» խմբագրութեան։
1296. 10—2

ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԴՕԿՏՕՐ

ԱԻԵՏ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԸ

Ճալով այս ձմեռ Թիֆլիսում, ընդունում է ներքին և ջղային հիւանդներ։
Ցերեկվայ 1—3 ժ., երեկոյան 6—8 ժ.
Լերմօնտովսկայա փող., տ. 21, բն. № 2.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 221.
(օ. մ.) առ. 1213. 0—9

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՕՆ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 7-ին
Հայ Դերասանական Ընկերակցութիւնը
Կը ներկայացնէ առաջին անգամ

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ

Պիէս 4 գ. Պօտապենկօյի, թ. Վ. Տիրացեանի

Մասնակցում է ամբողջ խումբը։
Տեղերի գները սովորական են։
Սկիզբն ուղիղ ժամը 8-ին։
Բեժիսսէօր՝ տ. ՄԱՅՍՈՒՐԵԱՆ
(շ. կ.) (առ.) 1311. 2—1

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԼՈՒԲ

Առաջ. տարաթ. դեկտեմբերի 5-ին, հանրակոյական ժամը 8-ին տեղի կունենայ

ԵՐԵԿՈՅԹ

հետեւեալ ծրագրով.

1) Բէգիբասա Ա. Յովհաննիսեանի՝ Լ. Անդրէեվի «Անաթէմայի» մասին։

2) Զրուցաբանութիւն բէգիբասի առիթով։

3) Կլուբի նոր անդամների ընտրութիւն։

4) Օկսէտէֆօն (համերգ)։

Մուտքը անդամների համար ձրի է, իսկ հիւրերը վճարում են 50 կ.։

Կլուբի անդամները հրաւիրվում են վճարել առաջիկայ տարվայ անդամավճարը՝ 5 ռ., մինչև դեկտ. 20-ը։
(առ.) 1299. 1—1

ՅԱՒԱԼԻ ԵՐԵՒՈՅԹ

—

Վրաց «Դրօէբա» թերթի (№ 267) Կիէվի թղթակցի հաղորդած լուրը, թէ իբր գժտութիւն և երկպառակութիւն է տիրում կովկասցի ուսանողութեան մէջ, որ բաժանվել է երկու խմբի—մի կողմը՝ ռուս և հայ, միւս կողմը՝ վրացի և թուրք ուսանողները—պէտք է տխուր և ճնշող տպաւորութիւն գործէ բոլոր նրանց վրա, որոնց սրտին մօտ է ազգերի համերաշխութեան, եղբայրակցութեան գործը և մասնաւորապէս Կովկասի զարգացման գործը։

Ազգայնական նեղսիրտ ոգին, շովինիզմը ընդհանրապէս ցանկալի չէ և պէտք է միշտ նկատվի իբրև մի վնասակար երևոյթ և խոչընդոտ մարդկային մտքի լայն շարժման և հոսանքին։ Եւս առաւել շովինիզմը, նեղ ազգասիրութիւնը և ազգայնական հողի վրա հիմված գժտութիւնները ուսանողական տարրի մէջ՝ պախարակելի և դատապարտելի են։ Ուսանողութեան ոգուն և սրտին յատուկ են լայն մարդասիրութիւնը, առողջ և զգօն հայրենասիրութիւնը, ողջմիտ ազգասիրութիւնը։ Ուսանողութեանը մենք յաճախ ներում ենք և լայն կօսմօպոլիտիքական ձգտումները, և ազգութեան գաղափարի հերքումը, երբ այդպիսի արտայայտութիւններ տեսնում ենք նրա մէջ, վանդի մաստ սրտին, իդէալների և գաղափարների աշխարհում մեծացող սերնդին—որպիսին պէտք է լինի ուսանողութիւնը—յատուկ են լայն, համամարդկային թռիչքները։ Մենք հաշտ աչքով ենք նայում այդ թռիչքների վրա, վանդի գիտենք և համոզված ենք, որ այդ թռիչքներով ուսանողը կեանքի մէջ մտնելով՝ կը դառնայ ողջմիտ և մարդասէր ազգասէր, եթէ կարելի է այսպէս ասել, այսինքն այնպիսի գաղափարների տէր մի անհատ, որ սիրելով իր ազգային ինքնուրոյնութիւնը, իր ազգային մտաւոր և բարոյական անկախութիւնը՝ գիտէ յարգել և սիրել նոյն յատկութիւնները և իր դրացու մէջ, օտար ազգի անհատների մէջ։

Եւ ահա մինչ մենք սպասում ենք, որ մեր երկրի ապագայի յոյսը՝ ուսանողութիւնը—ռուս, հայ, վրացի, թուրք—կրթվելով և վարժվելով գիտութեան, մարդասիրութեան, եղբայրական համերաշխութեան բովի մէջ, կը դայ նոյն ծիլերը տարածելու և մեր երկրի՝ Կովկասի մէջ, մեզ յայտնում են, թէ այդ ուսանողութիւնը, այդ ապագայի յոյսը ինքը տոգորվել է շովէն զգացումներով և ապրում է գժտութեան և երկպառակութեան մէջ։

Դա, արդարև, ցաւալի երևոյթ է։

Բայց մենք հաւատացած ենք, որ ուսանողութեան մէջ կան այնպիսի ողջմիտ և ազնիւ տարրեր, որոնք, զգալով այդ երևոյթի ամբողջ վնասակարութիւնը, կը շտապեն նրա առաջն առնել, և կովկասցի բոլոր ուսանողները՝ հայ, ռուս, վրացի, թուրք՝ կը վերադառնան այն մեծ միսսիայի գիտակցութեան, որ դրված է նրանց վրա—լինել Կովկասի շինարարներ՝ գիտութեան, մարդասիրութեան հողի վրա։

Հ. Առաքելեան

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

«Русское Слово» լրագրի թղթակիցը խօսացութիւն է ունեցել Խարբին նոր նշանակված աւստրօ-ունգարական հիւպատոսի հետ՝ նրա Բերլին գնալու ժամանակ։

Հիւպատոսը պնդում է, որ տրամադրութիւնը հեռաւոր Արևելքում չափազանց երկիւղալի է։ Եապօնիան, անկասկած, պատրաստվում է պատերազմի։ Դրա մասին աշկարա խօսում են։ Եապօնացիները երազում են ընդարձակել միկադօյի կալուածքները մինչև Բայկալ։ Շատ ընտանիքների Մանջուրիայից հայրենիք վերադառնալը երկիւղ ծնեցրեց Եապօնիայում։ Առևտրական շրջանառութիւնը և կրէդիտը ընկան պատերազմին սպասելու պատճառով։ Նոր ձեռնարկութիւնները խորտակվում են։ Տօկիօյի ժամուրը զրդում է կառավարութեանը պատերազմի Ռուսաստանի հետ, մինչև որ չէ անցկացված երկրորդ սիբիրեան ճանապարհը։

Հեռագրական տեղեկութիւնների համեմատ Վլադիվոստօկից՝ Եապօնացիները ուժեղացրին հսկողութիւնը եկող օտարազգիների վրա Կորէայում, մանաւանդ ռուսների վրա։ Կորէացիների մէջ յուզմունքներ սկսվեցին։ Ազգաբնակութիւնը զինվում է։ Կորէայից ստացվող նամակները և հեռագիրները էխիստ գրաքննութեան են ենթարկվում։ («Б. В.»)

—

Վերջին օրերս արտասահմանեան մամուլը շատ է խօսում Եապօնիայի պատերազմական դիտաւորութիւնների մասին։ Բերլինից հեռագրում են նոյեմբերի 25-ից (դեկտեմբերի 8-ին) «Köln. Hartung. Zeit.» լրագրին.

«Զեն դադարում այն յուզիչ լուրերը, որ Եապօնիան դիտաւորութիւն ունի գրաւնը գրաւել Սախալինի և Կամչատկայի կէսը։ Ռուս դիւանագէտները աշխատում են հակադրել այդ լուրերին այն հանգամանքը, որ Եապօնիան դրական միջոցներից զուրկ է, սակայն այդ առարկութիւնը չէ օգնում։ Մինիստրներից Վ. Ն. Կոկովցեվը—որպէս գրում է «Voss. Zeit.»,—այն գաղափարի է, որ Ռուսաստանը ոչ մի դէպքում պատերազմի չը պիտի բռնվի Եապօնիայի հետ։ Զինուորական մինիստրը կարծում է, ընդհակառակն, որ Ռուսաստանի շանսերը այնքան էլ վատ չեն։ Հեռաւոր Արևելքից հաղորդում են, որ արդիւնա-առևտրական աշխարհում սաբսաի է տիրում»։

«Այս հեռագիրը,—ասում է «Б. В.» լրագիրը,—տպում ենք միայն՝ որպէս բնորոշ արձագանք Բերլինում պտտող լուրերի՝ հեռաւոր-արևելեան գործերի մասին»։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Վիէննա, 3 դեկտեմբերի

Երեկոյեան քաղաքային վարչութեան ժողովրդական դահլիճում տեղի ունեցաւ երկաթուղային ծառայողների բազմամարդ ժողովը։ Ժողովը վերջանալուց յետոյ, նրա մասնակցողներն երթ կատարեցին փողոցներով, պարլամենտի մօտով, շարունակ բացագանչութիւններ անելով օբստրուկցիոն կուսակցութիւնների դէմ և բանւորական երգեր երգելով։

Վաղօրօք պատրաստ կանգնած ուժեղ ոստիկանախումբը առիթ չունեցաւ միջամտելու, որովհետև միջադէպեր տեղի չունեցան։

Գիշերվայ ժամը 12½-ին պատգամաւորների պալատում առաջին վերնասրահից լվացին չեխերի դէմ թշնամական բացագանչութիւններ։ Չեխերը եռանդով պահանջեցին մաքրել վերնասրահը հասարակութիւնից։ Կօալիցիան բողոքեց վերնասրահի միջամտութեան դէմ և յայտնեց, որ կը շարունակէ իր ճառը վերնասրահները դատարկվելուց յետոյ։ Հասարակութեանը դուրս տարան մեծ աղմուկով, որից յետոյ Կօալիցիան շարունակեց խօսել և վերջացրեց գիշերվայ ժամը 7¾-ին։ (Հ. Գ.)

—

Վիէննա, 3 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատում առաւօտեան ժամը 6½-ից մինչև կէսօր խօսեց պատգամաւոր Շպաչէկ։ Ապա ամբիոն բարձրացաւ արմատական չեխ Լիզին։ Ճառի ժամանակ, երեկ. ժամը 6½-ին, երկրորդ վերնասրահից լվացին բարձրաձայն ատելութեան դարձուածքներ օբստրուկցիա կազմողների հասցէին։ Վերնասրահը մաքրվեց գերմանացիների և չեխ պատգամաւորների

ընդդիմախօսութիւնների աղդեցութեան տակ։ Լիզին շարունակեց ճառը։ (Հ. Գ.)

—

Վիէննա, 3 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատը առաւօտեան ժամը 6½-ին մերժեց 37 չեխ պատգամաւորների ներկայացրած առաջին հերթական առաջարկութիւնը, յետոյ ձեռնարկեց երկրորդի քննութեան։ Նիստը շարունակւում է։ Իրերի դրութիւնը անփոփոխ է։ (Հ. Գ.)

—

Բուդապեշտ, 3 դեկտեմբերի

Կօշուտի կուսակցութեան կօնֆերէնցիան որոշեց չը քննել հրաժարական տուած կաբինէտի ներկայացրած ժամանակաւոր բիւջէն։ (Հ. Գ.)

—

Բրիւսէլ, 3 դեկտեմբերի

Բժիշկների ասելով, առաւօտից թագաւորի առողջութիւնը բարելաււում է։ Թագաւորի ախորժակը բացվում է։ Ննդրատուներին խստիւ արգելված է ներկայանալ։ (Հ. Գ.)

—

Բէյդուվիլ (Հիւս. Կարօլինա), 3 դեկտ.

Հարաւային երկսթուղագծի վրա ճանապարհորդական գնացքի խորտակման ժամանակ սպանվեցին 10, վիրաւորվեցին 35 մարդ։ (Հ. Գ.)

—

Ուրալսկ, 3 դեկտեմբերի

Ուրալեան շրջանի Կիրգիզ անապատում երևացել է ժանտախտամահ մի կասկածելի հիւանդութիւն։ Վերջին 10 օրում մեռան 22 մարդ։ (Հ. Գ.)

—

Մոսկվա, 3 դեկտեմբերի

Պահնորդական բաժանմունքի գործակալները Սուխարէվեան հրապարակի վրա Բասկակովի տանը գտան սոցիալ-դեմօկրատների ժողովը։ Ձերբակալվեցին 15 տղամարդ և 16 կին, գլխաւորապէս ուսանող երիտասարդութիւնից։ Գրաւվեցին անլէգալ գրուածքներ։ (Հ. Գ.)

—

Ռուսաց սինոդի աջակողմեան անդամները պատրաստվում են բողոքելու Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովի առաջարկութեան դէմ՝ Վրաստանի էկզարխութիւնը պահպանելու մասին։ Սինոդին ուղարկված իր գրութեան մէջ կոմս Վորոնցով-Դաշկով հնարաւոր է համարում, ծայրայեղ դէպքում, էկզարխութեան կազմից հանել միայն Սուխումի և Բագուի թեմերը։ Իսկ սինոդի աջակողմեան անդամները մոտադրութիւն ունեն պնդելու, որ եթէ անյապաղ էկզարխութիւնը չը վերացվի, գոնէ էկզարխութեան գահը թափուր մնայ երկար ժամանակով, որպէս զի դա անցողական աստիճան լինի էկզարխութիւնը ինքնուրոյն թեմերի բաժանելու համար։ („Г. М.“)

—

Երդ.-հաւատարմատար Գիլլերսօնի դատապարտումը արձագանք է գտել և Բելգիայի փաստաբանների շրջանում։ Բրիւսէլի փաստաբանական մարմինը միաձայն մի որոշում է կայացրել, որը ուղարկել է Պետերբուրգի երդ.-հաւատարմատարների խորհրդին։ Որոշման մէջ, ի միջի այլոց, համակրանք է յայտնվում և դատապարտված Գիլլերսօնին։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՒԱՌԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

—

Ահա երրորդ տարին է, ինչ Բագուի «Արամազդ» նաւթարդիւնաբերական ընկերութիւնը Զանգեզուր գաւառում 14—15 գիւղական ծխ. դպրոցների դրամական նպաստ է տալիս, յատկացնելով իւրաքանչիւրին տարեկան 300—400 ռուբ. գումար։ Ընկերութեան վարիչները՝ հէնց առաջին տարվանից, մեր դպրոցական գործի անկերպարան վիճակն ու գիւղական հոգաբարձուների անձեռնհասութիւնն ի նկատի ունենալով, որոշեցին ուսումնարանական գործին ծանօթ և ձեռնհաս անձերից կազմված մի մասնախումբ հրաւիրել Ասատ. Վահանեանի նախագահութեամբ, յանձնարարելով նրան ժամանակաւորապէս գիւղական դպրոցների գործերը վարելու և ղեկավարելու, մինչև որ հոգևոր իշխանութիւնը ուսումնարանական գործը կանոնաւորի և բարեկարգի։

Ուսումնարանական այդ մասնախումբը գործի կոչվելով՝ անմիջապէս ձեռնամուխ եղաւ դպրոցներ բանալու նախապատրաստական աշխատանքներին. հոգևոր իշխանութեան ներկայացուցիչների միջոցով հոգաբարձական մարմիններ հաստատվեցին, նորաբաց դպրոցներում պաշտօնավարելու համար ուսուցիչներ հրաւիրվեցին, բոլոր դպրոցների համար կարևոր դասագրքեր ու ուսումնական պիտոյքներ ուղարկվեցին ձրիաբար բաժանելու աշակերտներին, մտածելով հեռագնաց աստիճանաբար բարեկարգել գիւղական դպրոցները։ Գործի նորութեան, տեղի հեռաւորութեան, հսկողութեան բացակայութեան և պաշտօնի հրաւիրված ուսուցիչներից մի քանիսի իրանց պաշտօնին անհամապատասխան լինելու շնորհիւ՝ դպրոցների առաջին տարվայ գործունէութիւնն այնքան էլ աջող չէր։ Դարձվեցին այնպիսի ուսուցիչներ, որոնք իրանց ծայրագոյն «բարեխղճութեան» շնորհիւ ուսումնական տարվայ ընթացքում հաւիւ 1—2 ամիս պարապմունք ունեցան, թէև առանց խղճահարվելու ամբողջ տարվայ ռոճիկը լրիւ ստացան։ Հարկաւ այդ ուսուցիչները հետևեալ տարին այլ ևս պաշտօնի չը կոչվեցին։

Ուսումնարանական մասնախումբը, առաջին տարվայ փորձից խրատվելով և արդի ուսուցչութեան դէպի գործը ցոյց տուած վերաբերմունքը նկատելով, անհրաժեշտ համարեց մի տմուտ և մանկավարժական փորձառութիւն ունեցող տեսուչ ունենալ, իսկ մինչ այն՝ իր անդամներից ձեռնհասներին ժամանակ առ ժամանակ ուղարկել դպրոցներն այցելելու, դպրոցական գործի հետ տեղն ու տեղը ծանօթանալու, ուսուցիչների պարապմունքի, աշակերտների առաջադիմութեան, գիւղական համայնքի և հոգաբարձութեան գործունէութեան իրաւեկ լինելու, որպէսզի հնարաւոր լինի այդ յետ ընկած գաւառում ուսումնարանական գործն առաւել կանոնաւոր և հաստատուն հիմքերի վրա դնել, դպրոցների գոյութիւնը յարատևել և այդպիսով ապահովել գիւղական մանուկ սերնդի ուսման և կրթութեան գործը։ Այդ իսկ նպատակով մասնախմբի անդամներից երկուսը զանազան նուագ այցելեցին դպրոցները և իրանց գրաւոր զեկուցումը ներկայացրին։

Այսպէս թէ այնպէս, մի խումբ մարդիկ, առանց որևէ միտումների, գիւղական դպրոցների գոյութեան նախանձախնդրութեամբ լցված՝ մի բաւական ծանր և պատասխանատու գործ յանձն առնելով, աշխատում են իրանց ոյժերը ներածին չափ օգտակար լինել կրթական գործին և արդիւնաւէտ կերպով առաջ տանել։ Թէ այդ ուրքան նրանց կաջողվի, դա ապագան ցոյց կը տայ և մեր նպատակից դուրս է առ այժմ այդ մասին խօսելը։ Սակայն մենք մի շատ կարևոր հանգամանքի վրա ենք ուզում ընթերցողը, մասնաւորապէս հայ ուսուցչութեան բանիմաց մասի ուշադրութիւնը հրաւիրել, որի մասին մենք շարունակ տրտունջներ ենք լսել զանազան հասատութիւնների կողմից և որը դպրոցական գործի կանոնաւորման ու բարեկարգման արգելաւոր հանգամանքներից մէնն է հանդիսանում։ Մեր դպրոցական կեանքում նկատվող այս տխուր երևոյթն է, որ խորհրդածութիւն է պատճառում գաւառական դպրոցների վրճակով հետաքրքրվողներին։

Ցաւելով պիտի նկատենք, որ ամեն տարի, ուսումնական տարվայ սկզբին, գաւառական դպրոցների համար ուսուցիչներ հրաւիրելու գործը մի կատարեալ տանջանք է հանդիսանում այն բոլոր անձանց ու հասատութիւնների համար, որոնք գիւղական դպրոցների գոյութեան ու պահպանութեան հետ որևէ առնչութիւն ունեն, իսկ մասնաւորապէս և «Արամազդ» ընկերութեան ուսումնարանական մասնախմբի համար։ Հակառակ մասնախմբի ջերմ ցանկութեան ու ջանքերին—գիւղական դպրոցներում ուսումն սկսել սեպտեմբերի սկիզբներից—այդ նրան չէ աջողվում՝ շնորհիւ մեր ուսուցիչների դատապարտելի վարմունքի։ Դէմ լինելով ամեն տարի ուսուցիչներ փոխելու սովորութեան, բայց և այնպէս մասնախումբը ստիպված է լինում ամեն տարի նաև նոր ուսուցիչներ հրաւիրել, որովհետև նախընթաց տարվայ ուսուցիչներից ոմանք ոչ թէ հրաժարվում են կրկին պաշտօնավարութեան գնալուց, այլ և ուսումնական տարին վերջանալուց յետոյ՝ ամարային ամիսների ռոճիկը միանգամ ստանալով՝ առանց օրէնք տեղեկութիւն տալու հեռանում են պաշտօնատեղից, թողնելով մանախմբին անորոշ դրութեան մէջ։ Պատահում է, որ ոչ միայն իրանց մնալ չը մնալու մասին տեղեկութիւն չեն տալիս, այլ և դպրոցի ուսումնական մասին վերաբերեալ կարևոր տեղեկութիւններ հաղորդելու։

Նոր ուսուցիչներ հրաւիրելիս նոյն անտարբեր և դատապարտելի վարմունքն է նկատվում ուսուցիչների կողմից։ Լրագրական յայտարարութեան հիման վրա՝ մի քանի մասնաւոր խնդրագրեր են ստացվում, որոնցով իւրաքանչիւրը իր ծառայութիւնն է առաջարկում։ Ինդրատուների միջից ընտրութիւն է կատարվում, բանակցութիւն սկսվում, համաձայնութիւն տուողների հետ գրաւոր պայման կապվում, պարտաւորեցնելով իւրաքանչիւրին սեպտեմբերի 1-ին իր պաշտօնատեղում լինել։ Ուղարկվում է ճանապարհածախք, ոմանց նաև ռոճիկի հաշին կանխավճար, համոզված լինելով որ ամեն բան կարգաւորված է, ըստ այնմ և յայտարարվում է լրագիրներում ի գիտութիւն միւս խնդրատուների, որ մինչև այս-ինչ ժամանակ գրաւոր հրաւէր չը ստացողները ազատ են համարվում։ Վրա է հասնում սեպտեմբեր ամիսը։ Եւ ով զարմանք. մեր պատարժան ուսուցիչները մէկը միւսի յետևից նամակով կամ հեռագրով հրաժարվում են ստանձնած պաշտօնից զանազան պատճառաբանութիւններ առաջ բերելով։ Եւ ինչ. պարզվում է, որ այդ ուսուցիչները՝ պայմանաւորվելով «Արամազդ» ընկ. հետ և իրանց ապահովելով, շարունակում են այլ տեղ առաւել ձեռնտու պայմաններով պաշտօն որոնել և, եթէ այդ աջողվում է իրանց, առանց խղճահարվելու հրաժարվում են առաջինից։ Նրանց ինչ փոյթ, թէ գրաւոր պայման, որոշ պարտականութիւններ կան կատարելու։ Ցաւալին այն է, որ այդ ձգտումները տեղի են ունենում սեպտեմբեր ամսին, երբ ուսուցիչները ստորագրված պայմանագրի զօրութեամբ՝ պարտաւոր են իրանց պաշտօնատեղում լինել։ Ուսուցիչների այդ կերպ վարվելուց այնպիսի տպաւորութիւն է ըստացվում, որ կարծէք թէ նրանց բնաւ չէ հետաքրքրում, որ գիւղական դպրոցներն առանց ուսուցչի են մնում, մանուկները անորոշութեան մատնվում, գիւղական ժողովրդի առ դպրոցն ունեցած ջերմ վերաբերմունքը խախտվում է։ Առաւել զարմանալին այն է, որ ճանապարհածախք և ռոճիկի հաշին կանխավճար ստացող ուսուցիչներից ոմանք, պաշտօնից հրաժարվելով, պարտաւորութիւն չեն համարում իրանց ստացած գումարը վերադարձնելու։ Պատահում են այնպիսի ուսուցիչներ, որոնք պայմանաւորվելով և ճանապարհածախք ստանալով՝ ընտրած պաշտօնատեղին գնալու փոխարէն՝ մինչև օրս էլ յայտնի չէ, թէ որտեղ են և ինչով են զբաղվում։ Ինչ ասել կուզի, որ այդպիսիները ստացած գումարը վերադարձնելու մասին չեն էլ մտածում։

Այդպիսի ուսուցիչների կամ, աւելի ճիշդն ասած, ուսուցչութեան անունը շահագործողների այդ կերպ վերաբերմունքի շնորհիւ՝ շատ անգամ դպրոցները մնում են առանց ուսուցչի մինչև նոյեմբեր ամիսը։ Ոմանք էլ ճանապարհին իրը թէ մրսելուց հիւանդանում են և, ենթադրելով որ ընտրած պաշտօնավայրի կլիման ևս առաւել ցուրտ պիտի լինի, ճանապարհի կէսից վերադառնում են իրանց բնակավայրը և նամակով խնդրում «Արամազդ» ընկ. ուսումնարանական պատասխանատուներն են տեսնում. այդպէս՝ վրացիներին աշխատելին խանդարել ամեն կերպ, տոմսակները ձեռքէ ձեռք տարածելով և այլն։ Այս վարմունքը թոյլ են տուել, «երբ 2 ամիս առաջ որոշված էր և 2 շաբաթ առաջ յայտարարված վրացիների երեկոյթի համար»։ Թղթակիցը յիշում է, որ կովկասցի ռուս և հայ ուսանողների խումբը անցեալներում էլ յաճախ թոյլ է տուել այնպիսի վարմունք, որ վշտացել են վրացի ուսանողներից շատերը։ Այս թղթակցութիւնից երևում է, որ չը կայ համերաշխութիւն Կիէվի առևտր. ինստիտուտի և համալսարանի կովկասցի ռուս, հայ, վրացի և թուրք ուսանողների մէջ։ Բաժանվել են երկու խմբի. հայեր և ռուսներ, վրացիք և թուրքեր։ Հոկտեմբերին վրացիների և թուրքերի խումբը ունեցել է մի քանի խորհրդակցութիւններ և հասել հետևեալ ոշոշման. «Կարում ենք ամեն տեսակ կապ և հաղորդակցութիւն կովկասցի միւս (հայ և ռուս) ուսանողների հետ»։ Այս ամենը նախ շատ ցաւալի է, միևնոյն ժամանակ բացատրութեան կարօտ։ Ցոյս ունենք, որ Կիէվի ռուս և հայ ուսանողութիւնը կամ նրանցից որևէ մէկը հրապարակով կը յայտնէ իր կարծիքը այս մասին, թէ որչափ իրողութեան համապատասխան է վրաց «Դրօէբա» թերթի № 267-ի մէջ զետեղված՝ Ի. Կատօշվիլու թղթակցութիւնը։ Խ. ք.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԵՐ ԴԱՒԱՌԻՑ

—

Զայքեանդ (Արեշի գաւ.), 24 նոյեմ.

Մեր կողմերում աւազակութիւնները, մարդկանց թալանելը և տաւար գողանալը սովորական երևոյթներ են դարձել։

Նոյեմբերի 19-ի առաւօտը, լուսացին, Զայքեանդի մօտ Սարուշա կոչված տեղում 2 աւազակ յարձակվել և թալանել են 4 հոգու՝ մօտակայ գայաբաշեցիների, որոնք գնալիս են եղել Փաղաուի բազարը, և տարել 57 ռ.։

Այդ օրերում Աչպլաքեանի մօտերքը դարձեալ նոյն աւազակները թալանել են 12 մարդու և ծեծելուց յետոյ տարել նրանց մօտ եղած փողը, արծաթէ զօտիները, չուխաները։

Այս բոլորը հասել է նոր նշանակված պրիստաւ Եգօր-բէկի ականջը, որը հաւաքել է առել բոլոր մօտակայ գիւղերի ամբողջ ժողովրդին և պահանջում է աւազակներին։

Աւազակները փնտռվում են։ Շաթիր

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

—

Պետերբուրգ, 2 դեկտեմբերի

25 րդ նիստը բացվում է ժամը 11 և 15 րոպէին։

Նախագահ իշխան Վօլկօնսկին կարդում է արդարադատութեան մինիստրի առաջարկութիւնը սենատի որոշման հետ՝ Դումայի նակազը չը հրատարակելու մասին։

Դումայի այդ որոշումը յանձնում է նակազը քննող նախկին մասնաժողովին։

Ընդունվում են վեց օրինագծեր, ի թիւս որոց, թեթև վիճաբանութիւններից յետոյ, պայմանական դատապարտութեան օրինագիծը ամբողջովին։

Ընդմիջումից յետոյ նիստը վերսկսվում է երեկ. ժամը 8 և 38 րոպէին։ Այս անգամ նախագահում է Խօմեակովը։

Հերթին բանտային գլխաւոր վարչութեան ապօրինի գործողութեան առիթով ներկայացվում է հարցապնդում։ Ներկայ են Ներքին տեսչութեան և պաշտօնի հրաւիրված ուսուցիչներից մի քանիսի իրանց պաշտօնին անհամապատասխան լինելու շնորհիւ՝ գիւղական դպրոցների առաջին տարվայ գործունէութիւնն այնքան էլ աջող չէր։ Դարձվեցին այնպիսի ուսուցիչներ, որոնք իրանց ծայրագոյն «բարեխղճութեան» շնորհիւ ուսումնական տարվայ ընթացքում հաւիւ 1—2 ամիս պարապմունք ունեցան, թէև առանց խղճահարվելու ամբողջ տարվայ ռոճիկը լրիւ ստացան։ Հարկաւ այդ ուսուցիչները հետևեալ տարին այլ ևս պաշտօնի չը կոչվեցին։

Ուսումնարանական մասնախումբը, առաջին տարվայ փորձից խրատվելով և արդի ուսուցչութեան դէպի գործը ցոյց տուած վերաբերմունքը նկատելով, անհրաժեշտ համարեց մի տմուտ և մանկավարժական փորձառութիւն ունեցող տեսուչ ունենալ, իսկ մինչ այն՝ իր անդամներից ձեռնհասներին ժամանակ առ ժամանակ ուղարկել դպրոցներն այցելելու, դպրոցական գործի հետ տեղն ու տեղը ծանօթանալու, ուսուցիչների պարապմունքի, աշակերտների առաջադիմութեան, գիւղական համայնքի և հոգաբարձութեան գործունէութեան իրաւեկ լինելու, որպէսզի հնարաւոր լինի այդ յետ ընկած գաւառում ուսումնարանական գործն առաւել կանոնաւոր և հաստատուն հիմքերի վրա դնել, դպրոցների գոյութիւնը յարատևել և այդպիսով ապահովել գիւղական մանուկ սերնդի ուսման և կրթութեան գործը։ Այդ իսկ նպատակով մասնախմբի անդամներից երկուսը զանազան նուագ այցելեցին դպրոցները և իրանց գրաւոր զեկուցումը ներկայացրին։

Այսպէս թէ այնպէս, մի խումբ մարդիկ, առանց որևէ միտումների, գիւղական դպրոցների գոյութեան նախանձախնդրութեամբ լցված՝ մի բաւական ծանր և պատասխանատու գործ յանձն առնելով, աշխատում են իրանց ոյժերը ներածին չափ օգտակար լինել կրթական գործին և արդիւնաւէտ կերպով առաջ տանել։ Թէ այդ ուրքան նրանց կաջողվի, դա ապագան ցոյց կը տայ և մեր նպատակից դուրս է առ այժմ այդ մասին խօսելը։ Սակայն մենք մի շատ կարևոր հանգամանքի վրա ենք ուզում ընթերցողը, մասնաւորապէս հայ ուսուցչութեան բանիմաց մասի ուշադրութիւնը հրաւիրել, որի մասին մենք շարունակ տրտունջներ ենք լսել զանազան հասատութիւնների կողմից և որը դպրոցական գործի կանոնաւորման ու բարեկարգման արգելաւոր հանգամանքներից մէնն է հանդիսանում։ Մեր դպրոցական կեանքում նկատվող այս տխուր երևոյթն է, որ խորհրդածութիւն է պատճառում գաւառական դպրոցների վրճակով հետաքրքրվողներին։

Ցաւելով պիտի նկատենք, որ ամեն տարի, ուսումնական տարվայ սկզբին, գաւառական դպրոցների համար ուսուցիչներ հրաւիրելու գործը մի կատարեալ տանջանք է հանդիսանում այն բոլոր անձանց ու հասատութիւնների համար, որոնք գիւղական դպրոցների գոյութեան ու պահպանութեան հետ որևէ առնչութիւն ունեն, իսկ մասնաւորապէս և «Արամազդ» ընկերութեան ուսումնարանական մասնախմբի համար։ Հակառակ մասնախմբի ջերմ ցանկութեան ու ջանքերին—գիւղական դպրոցներում ուսումն սկսել սեպտեմբերի սկիզբներից—այդ նրան չէ աջողվում՝ շնորհիւ մեր ուսուցիչների դատապարտելի վարմունքի։ Դէմ լինելով ամեն տարի ուսուցիչներ փոխելու սովորութեան, բայց և այնպէս մասնախումբը ստիպված է լինում ամեն տարի նաև նոր ուսուցիչներ հրաւիրել, որովհետև նախընթաց տարվայ ուսուցիչներից ոմանք ոչ թէ հրաժարվում են կրկին պաշտօնավարութեան գնալուց, այլ և ուսումնական տարին վերջանալուց յետոյ՝ ամարային ամիսների ռոճիկը միանգամ ստանալով՝ առանց օրէնք տեղեկութիւն տալու հեռանում են պաշտօնատեղից, թողնելով մանախմբին անորոշ դրութեան մէջ։ Պատահում է, որ ոչ միայն իրանց մնալ չը մնալու մասին տեղեկութիւն չեն տալիս, այլ և դպրոցի ուսումնական մասին վերաբերեալ կարևոր տեղեկութիւններ հաղորդելու։

Նոր ուսուցիչներ հրաւիրելիս նոյն անտարբեր և դատապարտելի վարմունքն է նկատվում ուսուցիչների կողմից։ Լրագրական յայտարարութեան հիման վրա՝ մի քանի մասնաւոր խնդրագրեր են ստացվում, որոնցով իւրաքանչիւրը իր ծառայութիւնն է առաջարկում։ Խնդրատուների միջից ընտրութիւն է կատարվում, բանակցութիւն սկսվում, համաձայնութիւն տուողների հետ գրաւոր պայման կապվում, պարտաւորեցնելով իւրաքանչիւրին սեպտեմբերի 1-ին իր պաշտօնատեղում լինել։ Ուղարկվում է ճանապարհածախք, ոմանց նաև ռոճիկի հաշին կանխավճար, համոզված լինելով որ ամեն բան կարգաւորված է, ըստ այնմ և յայտարարվում է լրագիրներում ի գիտութիւն միւս խնդրատուների, որ մինչև այս-ինչ ժամանակ գրաւոր հրաւէր չը ստացողները ազատ են համարվում։ Վրա է հասնում սեպտեմբեր ամիսը։ Եւ ով զարմանք. մեր պատարժան ուսուցիչները մէկը միւսի յետևից նամակով կամ հեռագրով հրաժարվում են ստանձնած պաշտօնից զանազան պատճառաբանութիւններ առաջ բերելով։ Եւ ինչ. պարզվում է, որ այդ ուսուցիչները՝ պայմանաւորվելով «Արամազդ» ընկ. հետ և իրանց ապահովելով, շարունակում են այլ տեղ առաւել ձեռնտու պայմաններով պաշտօն որոնել և, եթէ

ընդդիմախօսութիւնների աղդեցութեան տակ։ Լիզին շարունակեց ճառը։ (Հ. Գ.)

—

Վիէննա, 3 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատը առաւօտեան ժամը 6½-ին մերժեց 37 չեխ պատգամաւորների ներկայացրած առաջին հերթական առաջարկութիւնը, յետոյ ձեռնարկեց երկրորդի քննութեան։ Նիստը շարունակվում է։ Իրերի դրութիւնը անփոփոխ է։ (Հ. Գ.)

—

Բուդապեշտ, 3 դեկտեմբերի

Կօշուտի կուսակցութեան կօնֆերէնցիան որոշեց չը քննել հրաժարական տուած կաբինէտի ներկայացրած ժամանակաւոր բիւջէն։ (Հ. Գ.)

—

Բրիւսէլ, 3 դեկտեմբերի

Բժիշկների ասելով, առաւօտից թագաւորի առողջութիւնը բարելաւվում է։ Թագաւորի ախորժակը բացվում է։ Ննդրատուներին խստիւ արգելված է ներկայանալ։ (Հ. Գ.)

—

Բէյդուվիլ (Հիւս. Կարօլինա), 3 դեկտ.

Հարաւային երկսթուղագծի վրա ճանապարհորդական գնացքի խորտակման ժամանակ սպանվեցին 10, վիրաւորվեցին 35 մարդ։ (Հ. Գ.)

—

Ուրալսկ, 3 դեկտեմբերի

Ուրալեան շրջանի Կիրգիզ անապատում երևացել է ժանտախտամահ մի կասկածելի հիւանդութիւն։ Վերջին 10 օրում մեռան 22 մարդ։ (Հ. Գ.)

—

Մոսկվա, 3 դեկտեմբերի

Պահնորդական բաժանմունքի գործակալները Սուխարէվեան հրապարակի վրա Բասկակովի տանը գտան սոցիալ-դեմօկրատների ժողովը։ Ձերբակալվեցին 15 տղամարդ և 16 կին, գլխաւորապէս ուսանող երիտասարդութիւնից։ Գրաւվեցին անլէգալ գրուածքներ։ (Հ. Գ.)

—

Ռուսաց սինոդի աջակողմեան անդամները պատրաստվում են բողոքելու Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովի առաջարկութեան դէմ՝ Վրաստանի էկզարխութիւնը պահպանելու մասին։ Սինոդին ուղարկված իր գրութեան մէջ կոմս Վորոնցով-Դաշկով հնարաւոր է համարում, ծայրայեղ դէպքում, էկզարխութեան կազմից հանել միայն Սուխումի և Բագուի թեմերը։ Իսկ սինոդի աջակողմեան անդամները մոտադրութիւն ունեն պնդելու, որ եթէ անյապաղ էկզարխութիւնը չը վերացվի, գոնէ էկզարխութեան գահը թափուր մնայ երկար ժամանակով, որպէս զի դա անցողական աստիճան լինի էկզարխութիւնը ինքնուրոյն թեմերի բաժանելու համար։ („Г. М.“)

—

Երդ.-հաւատարմատար Գիլլերսօնի դատապարտումը արձագանք է գտել և Բելգիայի փաստաբանների շրջանում։ Բրիւսէլի փաստաբանական մարմինը միաձայն մի որոշում է կայացրել, որը ուղարկել է Պետերբուրգի երդ.-հաւատարմատարների խորհրդին։ Որոշման մէջ, ի միջի այլոց, համակրանք է յայտնվում և դատապարտված Գիլլերսօնին։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՒԱՌԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

—

Ահա երրորդ տարին է, ինչ Բագուի «Արամազդ» նաւթարդիւնաբերական ընկերութիւնը Զանգեզուր գաւառում 14—15 գիւղական ծխ. դպրոցների դրամական նպաստ է տալիս, յատկացնելով իւրաքանչիւրին տարեկան 300—400 ռուբ. գումար։ Ընկերութեան վարիչները՝ հէնց առաջին տարվանից, մեր դպրոցական գործի անկերպարան վիճակն ու գիւղական հոգաբարձուների անձեռնհասութիւնն ի նկատի ունենալով, որոշեցին ուսումնարանական գործին ծանօթ և ձեռնհաս անձերից կազմված մի մասնախումբ հրաւիրել Ասատ. Վահանեանի նախագահութեամբ, յանձնարարելով նրան ժամանակաւորապէս գիւղական դպրոցների գործերը վարելու և ղեկավարելու, մինչև որ հոգևոր իշխանութիւնը ուսումնարանական գործը կանոնաւորի և բարեկարգի։

Ուսումնարանական այդ մասնախումբը գործի կոչվելով՝ անմիջապէս ձեռնամուխ եղաւ դպրոցներ բանալու նախապատրաստական աշխատանքներին. հոգևոր իշխանութեան ներկայացուցիչների միջոցով հոգաբարձական մարմիններ հաստատվեցին, նորաբաց դպրոցներում պաշտօնավարելու համար ուսուցիչներ հրաւիրվեցին, բոլոր դպրոցների համար կարևոր դասագրքեր ու ուսումնական պիտոյքներ ուղարկվեցին ձրիաբար բաժանելու աշակերտներին, մտածելով հեռագնաց աստիճանաբար բարեկարգել գիւղական դպրոցները։ Գործի նորութեան, տեղի հեռաւորութեան, հսկողութեան բացակայութեան և պաշտօնի հրաւիրված ուսուցիչներից մի քանիսի իրանց պաշտօնին անհամապատասխան լինելու շնորհիւ՝ դպրոցների առաջին տարվայ գործունէութիւնն այնքան էլ աջող չէր։ Դարձվեցին այնպիսի ուսուցիչներ, որոնք իրանց ծայրագոյն «բարեխղճութեան» շնորհիւ ուսումնական տարվայ ընթացքում հաւիւ 1—2 ամիս պարապմունք ունեցան, թէև առանց խղճահարվելու ամբողջ տարվայ ռոճիկը լրիւ ստացան։ Հարկաւ այդ ուսուցիչները հետևեալ տարին այլ ևս պաշտօնի չը կոչվեցին։

Ուսումնարանական մասնախումբը, առաջին տարվայ փորձից խրատվելով և արդի ուսուցչութեան դէպի գործը ցոյց տուած վերաբերմունքը նկատելով, անհրաժեշտ համարեց մի տմուտ և մանկավարժական փորձառութիւն ունեցող տեսուչ ունենալ, իսկ մինչ այն՝ իր անդամներից ձեռնհասներին ժամանակ առ ժամանակ ուղարկել դպրոցներն այցելելու, դպրոցական գործի հետ տեղն ու տեղը ծանօթանալու, ուսուցիչների պարապմունքի, աշակերտների առաջադիմութեան, գիւղական համայնքի և հոգաբարձութեան գործունէութեան իրաւեկ լինելու, որպէսզի հնարաւոր լինի այդ յետ ընկած գաւառում ուսումնարանական գործն առաւել կանոնաւոր և հաստատուն հիմքերի վրա դնել, դպրոցների գոյութիւնը յարատևել և այդպիսով ապահովել գիւղական մանուկ սերնդի ուսման և կրթութեան գործը։ Այդ իսկ նպատակով մասնախմբի անդամներից երկուսը զանազան նուագ այցելեցին դպրոցները և իրանց գրաւոր զեկուցումը ներկայացրին։

Այսպէս թէ այնպէս, մի խումբ մարդիկ, առանց որևէ միտումների, գիւղական դպրոցների գոյութեան նախանձախնդրութեամբ լցված՝ մի բաւական ծանր և պատասխանատու գործ յանձն առնելով, աշխատում են իրանց ոյժերը ներածին չափ օգտակար լինել կրթական գործին և արդիւնաւէտ կերպով առաջ տանել։ Թէ այդ ուրքան նրանց կաջողվի, դա ապագան ցոյց կը տայ և մեր նպատակից դուրս է առ այժմ այդ մասին խօսելը։ Սակայն մենք մի շատ կարևոր հանգամանքի վրա ենք ուզում ընթերցողը, մասնաւորապէս հայ ուսուցչութեան բանիմաց մասի ուշադրութիւնը հրաւիրել, որի մասին մենք շարունակ տրտունջներ ենք լսել զանազան հասատութիւնների կողմից և որը դպրոցական գործի կանոնաւորման ու բարեկարգման արգելաւոր հանգամանքներից մէնն է հանդիսանում։ Մեր դպրոցական կեանքում նկատվող այս տխուր երևոյթն է, որ խորհրդածութիւն է պատճառում գաւառական դպրոցների վրճակով հետաքրքրվողներին։

Ցաւելով պիտի նկատենք, որ ամեն տարի, ուսումնական տարվայ սկզբին, գաւառական դպրոցների համար ուսուցիչներ հրաւիրելու գործը մի կատարեալ տանջանք է հանդիսանում այն բոլոր անձանց ու հասատութիւնների համար, որոնք գիւղական դպրոցների գոյութեան ու պահպանութեան հետ որևէ առնչութիւն ունեն, իսկ մասնաւորապէս և «Արամազդ» ընկերութեան ուսումնարանական մասնախմբի համար։ Հակառակ մասնախմբի ջերմ ցանկութեան ու ջանքերին—գիւղական դպրոցներում ուսումն սկսել սեպտեմբերի սկիզբներից—այդ նրան չէ աջողվում՝ շնորհիւ մեր ուսուցիչների դատապարտելի վարմունքի։ Դէմ լինելով ամեն տարի ուսուցիչներ փոխելու սովորութեան, բայց և այնպէս մասնախումբը ստիպված է լինում ամեն տարի նաև նոր ուսուցիչներ հրաւիրել, որովհետև նախընթաց տարվայ ուսուցիչներից ոմանք ոչ թէ հրաժարվում են կրկին պաշտօնավարութեան գնալուց, այլ և ուսումնական տարին վերջանալուց յետոյ՝ ամարային ամիսների ռոճիկը միանգամ ստանալով՝ առանց օրէնք տեղեկութիւն տալու հեռանում են պաշտօնատեղից, թողնելով մանախմբին անորոշ դրութեան մէջ։ Պատահում է, որ ոչ միայն իրանց մնալ չը մնալու մասին տեղեկութիւն չեն տալիս, այլ և դպրոցի ուսումնական մասին վերաբերեալ կարևոր տեղեկութիւններ հաղորդելու։

Նոր ուսուցիչներ հրաւիրելիս նոյն անտարբեր և դատապարտելի վարմունքն է նկատվում ուսուցիչների կողմից։ Լրագրական յայտարարութեան հիման վրա՝ մի քանի մասնաւոր խնդրագրեր են ստացվում, որոնցով իւրաքանչիւրը իր ծառայութիւնն է առաջարկում։ Խնդրատուների միջից ընտրութիւն է կատարվում, բանակցութիւն սկսվում, համաձայնութիւն տուողների հետ գրաւոր պայման կապվում, պարտաւորեցնելով իւրաքանչիւրին սեպտեմբերի 1-ին իր պաշտօնատեղում լինել։ Ուղարկվում է ճանապարհածախք, ոմանց նաև ռոճիկի հաշին կանխավճար, համոզված լինելով որ ամեն բան կարգաւորված է, ըստ այնմ և յայտարարվում է լրագիրներում ի գիտութիւն միւս խնդրատուների, որ մինչև այս-ինչ ժամանակ գրաւոր հրաւէր չը ստացողները ազատ են համարվում։ Վրա է հասնում սեպտեմբեր ամիսը։ Եւ ով զարմանք. մեր պատարժան ուսուցիչները մէկը միւսի յետևից նամակով կամ հեռագրով հրաժարվում են ստանձնած պաշտօնից զանազան պատճառաբանութիւններ առաջ բերելով։ Եւ ինչ. պարզվում է, որ այդ ուսուցիչները՝ պայմանաւորվելով «Արամազդ» ընկ. հետ և իրանց ապահովելով, շարունակում են այլ տեղ առաւել ձեռնտու պայմաններով պաշտօն որոնել և, եթէ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

տեղ եղած գոմի դուռը և գողացան հինգ կով, որոնցից մէկը պատկանում էր պրոֆ. Մարբին։ Կովերի հետքը նկատվեց Մազասբերդում։ Այսօր Անիի միաբան Միքայէլ վարդապետը եկել էր Տիկոռ՝ տեղեկութիւն տալու տեղիս ոստիկանութեանը. մի-ջոցներ են ձեռք առնված չարագործներին գտնելու համար»։

◆ Թալին գիւղից մեզ գրում են. «Նոյեմ. 23-ին, երկար հիւանդութիւնից յետոյ, վախճանվեց տեղիս վաճառական Բաղալ Թադէոսեանի աղջիկ՝ օր. Փառանձեմը, մեծ վիշտ պատճառելով Թալինի ամբողջ հասարակութեանը։ Օրիորդը իր սկզբնական կրթութիւնը ստացել էր Թալինի պետական երկդասեան դպրոցում, ապա Ալէքսանդրոպոլում և յետոյ Թիֆլիսի 1-ին իգական գիմնազիայում։ Նա առաջինն էր Թալինում միջնակարգ կրթութեամբ. Թալինը նրանից դեռ շատ սպասելիքներ ունէր կրթական-դաստիարակչական գործում, բայց մահը անողոքօրէն խլեց նրան Թալինից, ի դէպ հանելով Թալինցիների փայփայած բոլոր յոյսերը։ Հանգուցեալի հայր Բաղալ Թադէոսեանը. կամենալով յաւերժացնել իր զաւակի յիշատակը, նուիրում է Թալինի դպրոցի չքաւոր աշակերտների օգտին տասնտարի շարունակ 25-ական ռուբլի, իսկ դպրոցի ուսուցչական խումբը, յանձին ուսուցիչներ՝ Հ. Տէր-Գրիգորեանցի Վ. Իսկանդարեանցի, Ա. Ոսկանեանի և կրօնուսոյց Ե. ք. Դիլանեանցի, յայտնում է Իր խորին շնորհակալութիւնը Թադէոսեանցին»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Դեկտեմբերի 3-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Վելեամինովսկայա փողոցում, «Հօրիզոն» լրագրի խմբագրատան բնակարանում ծխելոյզից հրդեհ ծագեց, որ հանգցրեց հրդեհաշէջների խումբը։ Վնասը հասնում է մօտ 250 ռուբլու։

◆ Դեկտ. 3-ին Դիգուրէում յանկարծամահ եղաւ 120 տարեկան Ալէքսէյ Բուրնաձէն։

◆ Դեկտ. 3-ին գինւոր-պահակները ոստիկանների օգնութեամբ 5-րդ քաղաքամասում շուրջկալ կատարեցին և ձերբակալեցին 14 անգործ և անանցագրուած ժարդկանց։

◆ Դեկտ. 3-ին, ցերեկվայ ժամը 3-ին, Միքայէլեան պրոսպեկտ, Վեռցել հիւրանոցի մէջ, տարճանակով իր կեանքին վերջ դրեց Փօթիի 2-րդ կարգի վաճառական Իլլարիօն Սարգսեանը, 30 տարեկան։

◆ Դեկտ. 2-ին, երեկ. ժամը 9-ին, Օլգինսկայա փողոցում № 15 տանը ապրող իշխանուհի Ելենա Զասիրիձէն, որ ուսանում է III իգական գիմնազիայի III դասարանում, խմեց նաֆտաբի սպիրտ։ Նրան տարան Միքայէլեան հիւանդանոցը. կեանքին վտանգ չէ սպառնում։ Ինքնասպանութեան փորձի դրդապատճառները անյայտ են։

◆ Դեկտ. 3-ին, Արմեանսկի քաղաքից, 1-ին կարգի վաճառական Ստեփան Պօղոսեանի խանութից, դռնապան Քէրիմ Թոմասեան գողանում է 250 ռուբլու ապրանք, բայց ոստիկանները ձերբակալում են նրան։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

◆ Իտալցի յայտնի գիտնական Զէզարէ Լոմբրոզո, որի ժանվան մասին քրդէն հաղորդեցինք իր ժամանակին, համակրութեամբ էր վերաբերվում թիւրքահայերի կրած դժբաղդութիւններին և մի նամակում գրել է հետեւեալ տողերը. «Եւրոպայում չէք գտնի սրտի տէր մի մարդ, որ չը վրդովվի այն վայրագութիւնների վերաբերութեամբ, որ քիւրդերը կատարում են Հայաստանում, այն էլ, թիւրք բռնապետական կառավարութեան ակնյայտնի աջակցութեամբ։ Բայց թիւրք կառավարութիւնը մինչ չէ վարվում այն գէշ նման, որ իր սեփական բնակարանն է հրդեհում միմիայն նրա համար, որ այդ բնակարանի հրդեհի բոցերին ականատես լինի»։ Յիշեալ նամակը, որ գրված է 1904 թ-ին, շատ է նամակը, որ գրված է 1904 թ-ին, շատ է սաղում նոյնպէս և ներկայիս՝ թիւրք կառավարութեան իր հպատակ հայերի վերաբերութեամբ բռնած ընթացքին։

◆ Թիւրք կառավարութիւնը որոշել է օսմ. պետական խորհրդի անդամներից մէկի նախագահութեամբ մի յանձնաժողով կազմել, որի գործը լինելու է Մուշի շրջանից Ռուսաստան գաղթած և ապա Թիւրքիա վերադարձող հայերի հպատակութեան և հողային սեփականութեան խնդիրները քննել և անհրաժեշտ կարգադրութիւններն անել։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

◆ Ցամառ լուր է պտտում, որ Մոսկվայի գենե.-նահանգապետ է նշանակվելու ներքին գործերի նախկին մինիստր Բուլիգին (օգոստոսի 6-ի սահմանադրութեան հեղինակը)։

◆ Այս օրերս Պետերբուրգի համալսարանի կլինիկաներում տեղի ունեցաւ հետաքրքիր խայտառակ դէպքը։ Մի քանի ժամանակ առաջ օրիորդ Ն. գիսեց ուսանողներին, խնդրելով ընկերական դատարանով քննել ուսանող Ֆ.-ի վարմունքը, որի հետ նա սիրային յարաբերութիւն ունէր և որը թողել նրան։ Ուսանողները հրաժարվեցին ընկերական դատարանից, ասելով որ Ֆ.-ի վարմունքը նրա մասնաւոր գործն է։ Այն ժամանակ օրիորդ Ն., գալով համալսարանական կլինիկան և հանդիպելով այստեղ ուսանող Ֆ.-ին, խիստ ծեծ տուեց նրան մարակով։

◆ Նոյեմբերի 26-ի առաւօտեան, սենատոր Գարինի կարգադրութեամբ, բազմաթիւ ոստիկաններ, սենատոր Գարինի առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Ադէլի առաջնորդութեամբ, խուզարկութիւն կատարեցին 1-ին կարգի վաճառական Պէրէլի մօտ, որը երկար տարիներ գործում էր ինտենդանտութեան համար։ Ցաքուն-ցրուվեցին նրա գրագրութիւնը, մի քանի գօկումենտներ և առևտրական գրքերը։ Ժողովված առարկաների մէջ իր վրա առանձին ուշադրութիւն է գրաւում մի ալբոմ ինտենդանտների լուսանկարներով։

◆ «Петерб. Листокъ» թերթի խմբագիր Ն. Ա. Սկրօբոտովը, որ ունի միայն տեղական նշանակութիւն, տօնում է իր գրական գործունէութեան 40-ամեակը։ Յիշեալ թերթի մէջ նա մասնակցում է իր գործունէութեան առաջին օրից և ներկայումս, եթէ չենք սխալվում, նրա սեփականատէրն է։

◆ Վիկուլ Մօրոզովի որդիք՝ և «Սավեանսկիյ ընկերութ.» և Պօլեակով ընկերութիւնը փակել են մի ձեռնարկութեան մէջ։ Վերջին հաշուեշիրը, ֆինանսների մինիստրի թոյլատրութեամբ, ընդհանուր է կազմված երկու ձեռնարկութիւնների համար։

◆ Մինչև ասիական բամբակի մի քանի խոշոր ֆիրմաներ անանկացել են, որ բաւական իրարանցում է առաջացրել Մոսկվայի ֆաբրիկանտների մէջ։

◆ Առևտրի և արդիւնագործութեան ներկայացուցիչների համագումարի խորհուրդը ներկայացել է ֆինանսների մինիստրին և խնդրել նորից քննել առևտրի վրա ծանրացող հարկերի հարցը։

◆ Պետերբուրգում խուզարկութիւնից յետոյ ձերբակալված է յայտնի գրող, երբեմն «Былое» ամսագրի խմբագիր Եակովլեվ-Բոգուչարսկի։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Դերասանուհի Կրեչետովան իր բենեֆիսի համար ընտրել էր ֆրանսիական դրամատուրգ Սարդուի «Վհուկ» դրաման, որ ներկայացվեց հինգշաբթի, դեկտեմբերի 3-ին։ Այդ պիէսը առաջին անգամն էր տրվում Թիֆլիսում։

Դերասանուհու համար Զարայեայի դերը բարենպաստ էր ցոյց տալու նրա հոգեկան յուզմունքների և բուռն վրդովմունքների աշխարհը։ Կրեչետովա, կատարելով մաքրամանական արարուհու դերը, աշխատել էր իր հագուստով և շարժուձևերով վերստեղծել արևելեան տիպ։ Թէ քնքոյշ զեղմունքների տեսարանները, թէ համարձակ բանախօսութիւնները և թէ կրակոտ մերկացումներն ու բուռն բողոքը դատն յանձին Կրեչետովայի մի գեղեցիկ դատարողի։

Հասարակութիւնը վարձատրեց շնորհալի դերասանուհուն հռանդագին ծափահարութիւններով և բազմաթիւ ծաղկեփնջերով։

Ինքը պիէսը բեմական է, բայց լիշեցնում է մելոդրամաները։

Սիրող

—

Դեկտ. 21-ին, երկուշաբթի օրը, Արամյան թատրոնում հայ դրամատիկական ընկերութեան հերթական ներկայացումը է Մակսիմ Գորկիի յայտնի „На днѣ“ (Յատակում) պիէսը։ Ներկայացման դուռ արդիւնքը յատկացված է Թիֆլիսի հայ չքաւոր երեխաներին օգնող «Լոյս» ընկերութեան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, 2 դեկտեմբերի

«Մշակի» № 51-ում Բագուի ծխատէր քահ. Ներսէս Տէր-Կարապետեանի վերաբերեալ մի յօդուած էի գրել, որտեղ մի քանի կէտերով մեղադրել էի հ. Ներսէսին. այժմ տեսնում եմ, որ այդ մեղադրանքները թիւրիմացութեան արդիւնք են. միևնոյն ժամանակ յայտնում եմ, որ Բագուի պէս մի մեծ քաղաքում գաւառական թղթակցի դրութիւնը շատ դժուար է. ամենալուրջ կարծված անձերից անգամ երբեմն տեղեկութիւններ ստանալուց յետոյ տեսնում ես, որ դրանք որոշ հաշիւների վրա հիմնված են իրանց տեղեկութիւնները հաղորդել, ինչպէս և երբեմն տէր Ներսէսի վերաբերեալ ինձ հաղորդել են։ Այժմ ես տեսնում եմ, որ մարդիկ կարող են մասնաւոր խնդիրներ ի նպատի առնելով թղթակցի հաւատը շահագործել։

Ս. Գարագաշ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

3 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Խօլերայով ոչ ոք չը հիւանդացաւ և չը մեռաւ։ Հիւանդների թիւը 30 է։

Կայսրը լարեհաճեց Հաագայի մշտական միջնորդ դատարանի պալատի անդամները Նիդերլանդներ ուղարկել, որպէս նշանակել հանդուցեալ Պօբէդոնոսցէվի, Ֆրիշի, Մուրավիէվի և Մարտենկի փոխարէն Պետական Խորհրդի անդամներ Սաբուրովին, Տաղանցէվին, պրոֆէսորներ բարոն Տաուբէնին և կոմս Կոմարովսկուն։

Նահանգական դատարանում առանց երդուեալների մասնակցութեան վերջացաւ Սօբոլէվսկիի գործը, որ մեղադրվում էր համալսարանական իշխանութեանը մեղադրելու մէջ։ Դատարանը դատապարտեց Սօբոլէվսկիին եօթ օրով անձային բանտարկութեան։

«Новый Голосъ» լրագրի խմբագիր Կրասնիցկին ենթարկվեց 300 ռուբլի տուգանքի «Եպիսկոպոսները տուէլների մասին յօդուածի համար։

Զինուորական գլխաւոր դատարանը անհետանք թողեց այն 11 հոգու—ի թիւս որոց նախկին ուսանող Նէյմանի—վճռաջինջ բողոքագիրը, որոնք ենթարկվել են զանազան ժամանակներով տաժանակիր աշխատանքների սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութեանը պատկանելու համար։

Առևտրի մինիստրը մինիստրների խորհրդին առաջադրութիւն արեց Բաթումում ապրանքային բորսա հաստատելու մասին։

Նահանգական դատարանը հարիւր ռուբլի տուգանքի ենթարկեց պրիվատ-դոցենտ Աղբիանովին, «Слово»-ի նախկին խմբագրին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Օրվայ ընթացքում հիւանդացան 10, մեռան 6։ Քուրթէշով հիւանդացածների թիւը հասաւ մինչև 1024-ի, բացաւով մինչև 280-ի։

ՏՈՄՍԿ։ Գտնվեց գաղտնի տպարան։

ՍԷՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Մաղթանքից յետոյ, իշխանութիւնների, պատգամաւորութիւնների ներկայութեամբ բացվեց Սէվաստոպոլի պաշտպան կոմս Օստեն-Սակէնի արձանը։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Եկաւ ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետ գ. լ. Զէյնը։

ՕԴԵՍՍԱ։ Շարժական ցուցահանդէսը սկզբում կայցելէ Վարնա և Բուրգաս, յետոյ Պօլիս, Սալոնիկ, Պիրէյ, Ալէքսանդրիա։

ՄԷՔՔԱ։ Եկաւ եգիպտական խրդիվը։

ԲԵՐՆ։ Դաշնակցական խորհրդի նախագահ ընտրվեց Կոմտէս, փոխ-նախագահ՝ Բիւշէ, դաշնակցական կանցլեր՝ Շացման։ Բոլորն էլ արմատական-դեմոկրատներ են։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ՝
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՁԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթուվեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ,
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Յ. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ—ատամնաբոյժ—8½—11½ ժ., պլոմբներ և արհեստական ատամներ։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Հաստատուն գները՝ 2 ռուբլի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԻԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինովսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—56

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 12—1 ժ. առաւ. / 5—6 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճաճանիձէի։
(օ. մ.) 1216. 100—44

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.
Միքայէլեան փողոց, № 27.
(ա. օ.) 1087. 100—39

ԲԺԻՇԿ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։
Կսէնիեվսկայա փ., № 6, «Վէտցէլ» հիւրանոցի մօտ։ (ե. հ. շ.) 955. 100—31

ԲԺԻՇԿ
Բ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը՝
Ամեն օր) առաւօտեան 9—10½ ժ.
) երեկոյեան 5—6 ժ.
Սօլոլակ, Բոլշէվիկովսկայա փողոց, № 17.
(ե. շ.) 1256. 8—4

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„Գուտտենբերգ“
գրախանութում վաճառվում է Կաուտսկիի ամենալաւ աշխատութիւններից մէկը՝ (146 մեծադիր երես գինն է պօստի ծախքով 30 կոպէկ), այն է՝
Կ. ԿԱՈՒՏՍԿԻՅ:
„Этика и матеріалистическое пониманіе исторіи, съ приложеніемъ статьи Жизнь, Наука и Этика“.
Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ“. Գրախանութի ցուցակը ուղարկվում է ձրի։
(օ. ա.) 1305. 3—1

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԿԱՆԱՆՑ ԲԱՐՁՐ ԿՈՒՐՍԵՐԻ
ՈՒՆԿՆԴՐՈՒՀԻ
Փոքրաքանակ վարժուհի—պատրաստուհի է և կատարում դասերի կրկնողութիւն գիմնազիական բոլոր առարկաներից։
Վանքսկի պերէուլօկ, № 26.
(հ. շ.) 1294. 2—2

„ԱՂԲԻՒՐ“ ԵՒ „ՏԱՐԱԶ“
ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ
Դպրոցների աշակերտներն ու աշակերտուհիները, որոնք 1910 թ. բաժանորդ պիտի լինեն Աղբիւր-Տարազին (միևնոյն հասցէով), արտօնութիւն ունեն իրանց խմբական (ոչ պակաս 50 հոգուց) լուսանկարը բաժանորդագրութեան հետ ուղարկել մեզ և 45 օրվայ ընթացքում ստանալ այդ լուսանկարից արտասահմանում պատրաստված 50 դիւժին (600 հատ) պօստ. կարտ։
Նրանք, որոնք կը կամենան աւելի օրինակներ ունենալ, իւրաքանչիւր 10 դիւժինի համար ճապարհածախսով հանդերձ վճարում են 1 ր. 50 կոպ.։ Հասցէ՝ Тифлисъ, „Агбюръ-Таразъ“.
(4) 1238. 5—5

Լոյս տեսաւ
Փոքրիկից առաջ
հնաոճրբրական վէպ
Աբիսողոմ Յովհաննիսեանի
ԳԻՆՆ Է 1 Ր.
(Կարելի է ուղարկել և պօստի մարկաներ)
Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ“. Գրախանութի գրացուցակը ուղարկվում է ձրի։
(շ. ե.) 1306. 2—1

ՀՕՆՕՐՐԵԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԵՄ
ՆՈՐ-ՄԻԶՈՑ
„SALO — ՊԻԶԻԼԻՆ“
Նեղգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իրրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը միտադեայ արկղներում, հատ՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է նեղգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դեպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենալամառ ընթացքը։
ՊՈՒՇԵՆՍԿԻ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկ. Ընկ. դեղագիտական ապրանքների վաճառանոցում։
(շ.) (П. 124817) 540. 0—12

ՀԻՒՐԱՆՈՑ „ԿԱՎԿԱԶ“ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Տելեֆոն № 358.
Սրանով պատիւ ունենք յայտնելու պ. պ. յաճախորդներին, որ նոյեմբերի 20-ից հիւրանոցի ճաշարանում
ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏԱՆԱԼ ՅԱՆԿԱՑԱԾ ԸՆԹՐԻՔ
Բաղկացած 1 կերակրից և 1 թաս սուրճից—50 կոպէկ։
Հիւրանոցն ունի՝ յատկապէս պատուէրների համար՝ նորաձեւ դահլիճ, ուր ընդունվում են պարահանդէսների, հարսանիքների և ընկերակցական ճաշկերոյթի պատուէրներ։
Դաճլիճն ունի պիանինօ և առանձնասենեակներ։
Ցարգանքով Ի. Կորչիլայա և Ն. Սիխարուլիձէ
(օ.մ.) 870. 100 - 43

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՐԷԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՓԱԿՏՈՒՐԱՅԻ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ТРЕУГОЛЬНИКЪ
ՖԻՐՄԱՅՈՎ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ.
ՐԷԶԻՆԻ ԵՐԿԱՐ ՓՈԿԵՐ.
ՐԷԶԻՆԻ ԵՒ ԿԱՆԵՓԻ ԹԵԻՆՈՑՆԵՐ.
ԱՍԲԷՍՏԻ ԳՈՐԾՈՒԱԾՔՆԵՐ.
ԱՍԲԷՍՏԻ ՍՏՈՒԱՐԱԹՈՒՂԹ.
ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ.
ԾԱԾԿՈՑՆԵՐ ԵՒ ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ.
ՐԷԶԻՆԱՊԱՏ ԿՏՈՐՆԵՐ.
ՀԵԾԱՆԻՒՆԵՐԻ ՇԻՆԵՐ ԵՒ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ.
ՐԷԶԻՆԻ ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐ.
ԽԱՂԱԳՆԴԱԿՆԵՐ.
ՐԷԶԻՆԻ ՄԻԱԳՈՅՆ ԿՏՈՐՆԵՐ.
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ.
ՐԷԶԻՆԻ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՊԱՐԱԳԱՆՆԵՐ.
ՆՈՅՆԸ ԵՂԶԻՐԱՅԻՆ ՐԷԶԻՆԻՑ.
Խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել այս կլէյմօյի վրա.
1860.
Т.Р.А.Р.М.
С.ПЕТЕРБУРГЪ.
Տեղեկութիւնների և պատուէրների համար խնդրում ենք դիմել՝
Въ Тифлисское Отдѣленіе Т-ва „ТРЕУГОЛЬНИКЪ“
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐ. Տ. ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ.
Պրէյս-կուրանտները ըստ առաջին պահանջման ուղարկվում են ձրի։
(շ.) 896. 0—7

Электропечатня Ав. Муглусіакопова съ С-ми.